

Randi Bergem og Finn Ove Båtevik

Notat 11/2011

Øving gjer meister

Erfaringar med prosjektet Med nynorsk til betre skrivning — med skrivning til betre læring

Tittel	Øving gjer meister. Erfaringar med prosjektet Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring
Forfattarar	Randi Bergem og Finn Ove Båtevik (Møreforskning Volda),
Notat	11/2011
Sider	20
Prosjektnummer	17145
Prosjekttittel	Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring. Kartlegging av lærarane sine erfaringar
Oppdragsgjevar	Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa
Referanse oppdragsgjevar	Anne Steinsvik Nordal
Ansvarleg utgjevar	Møreforskning Volda
ISSN	1891-5973
Distribusjon	Open http://www.moreforsk.no/default.aspx?menu=934 http://www.hivolda.no/fou
Nøkkelord	Nynorsk, skrivning, læring, utdanning, vidaregåande opplæring

Samandrag

Prosjektet *Med nynorsk til betre skrivning - med skrivning til betre læring* er eit tverrfagleg skriveprosjekt, som er utvikla og utprøvd ved Ulstein vidaregåande skule. Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa medverkar i prosjektet. Måla med prosjektet er:

- å gjere elevane til **betre og tryggare nynorskbrukarar** og til betre og meir **reflekterte skrivarar**
 - å **utvikle ein modell** som aukar både skrivninga og refleksjonen rundt eiga og andre si skrivning
- Elevane sine erfaringar med prosjektet vart kartlagde våren 2010 (Bergem og Båtevik 2010), medan dette notatet formidlar resultat frå ei kartlegging blant lærarar som har vore involverte i prosjektet. Lærarane ved Ulstein vidaregåande skule har gode erfaringar med prosjektet, og dei meiner det har medverka til at elevane har fått meir trening i og erfaring med skrivning, både i form av korte og lengre tekster. Elevane har fått skrivetrening, som er gjennomført på ein måte som også ser ut til å ha gitt betre forståing for det faglege innhaldet som skal formidlast i tekstane. Betre samarbeid mellom norsklærarar og mellom norsklærarar og andre lærarar har også vore ein effekt av prosjektet. At det har vore lagt vekt på bruk av nynorsk i fagtekster, har gjort elevane tryggare og meir medvitne på å bruke nynorsk som skriftspråk. Modellen, som er prøvd ut i prosjektet, ser ut til å ha gjort elevane meir medvitne om at nynorsk kan brukast i andre fag enn norsk. Gjennom å gi elevane eit betre grunnlag for å bruke nynorsk når ein skal skrive tekstar i ulike fag, har ein også styrka føresetnadane for at fleire vil bruke nynorsk som skriftspråk når dei tek til i høgere utdanning.

© Forfattar/Møreforskning Volda

Føresegnene i åndsverklova gjeld for materialet i denne publikasjonen. Materialet er publisert for at du skal kunne lese det på skjermen eller framstille eksemplar til privat bruk. Utan særskild avtale med forfattar/Møreforskning Volda er all anna eksemplarframstilling og tilgjengeleggjering berre tillate så langt det har heimel i lov eller avtale med Kopinor, interesseorgan for rettshavarar til åndsverk.

Innhald

Innhald.....	5
Innleiing.....	6
Erfaringar med den praktiske gjennomføringa	7
Erfaringar med det faglege innhaldet	7
Korte tekster.....	7
Fagartikkel	8
Tryggare nynorskbrukarar, betre skrivarar?	10
Tryggare nynorskbrukarar?	10
Betre og meir reflekterte skrivarar?.....	12
Betre karakterar?	15
Avslutning.....	15
Referansar	17
Vedlegg.....	18

Innleiing

Prosjektet *Med nynorsk til betre skrivning - med skrivning til betre læring* er eit tverrfagleg skriveprosjekt, som er utvikla og utprøvd ved Ulstein vidaregåande skule. Den faglege bakgrunnen for prosjektet er ei oppleving av at elevane med nynorsk som hovudmål har blitt meir usikre i hovudmålet. Gjennom skriveprosjektet har skulen prøvd å utvikle arbeidsmåtar som kan medverke til at ungdomane vert tryggare nynorskbrukarar. Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa medverkar i prosjektet.

Sentrale element i prosjektet er kompetanse i nynorsk, tekstkompetanse, samanheng mellom munnleg og skriftleg og kompetanse i ulike fag, som norsk, treningslære og historie. Måla med prosjektet er:

- å gjere elevane til **betre og tryggare nynorskbrukarar** og til betre og meir **reflekterte skrivjarar**
- å **utvikle ein modell** som aukar både skrivninga og refleksjonen rundt eiga og andre si skrivning

Prosjektet/modellen set søkjelys på skrivning i alle fag, og tanken er at betre skrivning skal medverke både til bevisstgjerings- og kompetanse i nynorsk og til betre skrivning generelt. Ved å legge vekt på korleis nynorsk kan brukast i fagskriving, trur ein at elevane får auka språktrening og vert meir medvitne på eige skriftspråk.

Prosjektet starta skuleåret 2009-2010, og var då knytt til norskfaget og nokre studieretningsfag på VG2. Tre klasser på studieførebuande program, to på idrett og ein klasse frå tekniske og allmenne fag (TAF) var med. Våren 2010 gjennomførte Møreforskning ei kartlegging blant elevane, og erfaringane deira er formidla i rapporten *Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring. Ei kartlegging ved Ulstein vidaregåande skule* (Bergem og Båtevik 2010).

Skuleåret 2010-2011 vart prosjektet vidareført i norsk på VG3, og eitt av dei tverrfaglege elementa vart vidareført, og det var skrivning av ein fagartikkel.

Tanken er at modellen etter kvart eventuelt skal prøvast ut i klasser også på VG1.

Prosjektet/modellen har altså hovudsakleg vore knytt til norskfaget, men har også hatt ei tverrfagleg tilnærming ved at elevane har skriva fagartiklar, der både det faglege innhaldet og det norskfaglege har vore vurdert. Norskklærarane samarbeidde då med nokre andre faglærarar i fag som låg i same blokk på timeplanen. Skuleåret 2009-2010 var dei andre faga kjemi, treningslære og IT. Skuleåret 2010-2011 samarbeidde norskklærarane på VG3 med faglærarar i historie og treningslære. I alt seks norskklærarar har vore involverte i alle deler av prosjektet (m.a. skrivning av korte tekster og fagartikkel), i tillegg har fire historielærarar og to lærarar i treningslære har vore knytte til det som gjeld skrivning av fagartikkel.

Våren 2011 har Møreforskning følgd opp prosjektet, ved å **kartlegge lærarane sine synspunkt og erfaringar**. Fire norskklærarar, to historielærarar og ein lærar i treningslære vart intervjuet i to grupper. Norskklærarane i eine gruppa, historielærarane og treningslærarar i den andre gruppa. Intervjua vart tekne opp på band. Utgangspunktet for intervjua var ein intervjuguide som var organisert i tre hovuddeler: A. Erfaringar med en praktiske gjennomføringa. B. Erfaringar med det faglege innhaldet i prosjektet/modellen. C. Spørsmål knytte til måla for prosjektet. Intervjuguiden ligg ved

rapporten (vedlegg 1). Dei tre hovudpunkta i intervjuguiden utgjer ramma for presentasjonen av resultat frå kartlegginga blant lærarane.

Erfaringar med den praktiske gjennomføringa

Norsklærarane har vore mest involverte i prosjektet *Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring*, fordi dei har arbeidd med alle elementa i prosjektet. Historielærarane og lærarane i treningslære har vore involverte berre i det som gjeld skrivning av fagartikkel, og har elles i liten grad delteke i planlegginga av andre sider ved prosjektet. Norsklærarane har møttest ein time kvar veke for å planlegge. I tillegg har dei kommunisert og koordinert arbeidet via læringsplattforma itslearning. Leiinga ved skulen har vore positiv til prosjektet, og ein lærar frå leiarteamet har vore direkte involvert i prosjektet.

Både norsklærarane og dei andre faglærarane som har vore involverte i prosjektet meiner det har vore organisert på ein god måte, og dei framhevar fordelene med at ein person har hatt ansvar for å koordinere: *“Eg synest dette har vore eit prosjekt som har fungert godt, vore tydeleg og godt organisert”*.

Å få samordna lærarar og klasser, kan vere ei utfordring, og lærarane er tydelege på at slikt er vanskeleg å få til utan ein ressurs knytt til den ansvarlege. Ein av dei seier at: *“Vi kan halde på med dette kvar for oss, men då vert det på ein annan måte. Det har vore viktig at vi har vore mykje i lag om det.”* Lærarane meiner altså at gevinsten vert større ved at dei arbeider i lag om eit slikt opplegg. Dessutan vert det meir forpliktande med tanke på at kvar enkelt lærarar følgjer opp.

Lærarane som underviser i historie og treningslære har altså ikkje vore særleg involverte i planlegginga og organiseringa av prosjektet. Deira erfaringar gjeld hovudsakleg arbeidet med fagartiklar, og dei synest at samarbeidet mellom lærarane og det praktiske opplegget rundt skrivning av artiklar har fungert svært godt.

Erfaringar med det faglege innhaldet

Modellen legg opp til å gi trening i å skrive korte tekster og lengre tekster, som fagartiklar. Læraren som har hatt prosjektleiinga, har laga ei rettleiing, som skisserer prosessen rundt skrivning av korttekster. Elles har prosjektleiaren gått gjennom grunnleggjande reglar for rettskriving og disposisjon av oppgåver. Det er også utforma eit hefte med innspel til moment, som er viktige for å kunne skrive gode tekster. Verktøya kan brukast både av lærarar og elevar.

Korte tekster

Ved å skrive korte tekster skulle elevane få trening i å trekke ut hovudpoenga om eit tema og formidle det i ein konsentrert tekst på om lag 250 ord. Dei korte tekstene var knytte til norskfaget. Elevane vart organiserte i grupper på tre og tre. Kvar enkelt elev skreiv eit utkast som dei to andre i gruppa kommenterte kvar for seg. Lærarane oppmoda elevane til å kommentere sider ved teksten som både var bra og mindre bra. Alle elevane fekk trening i å gi kommentarar og ta i mot kommentarar. Når elevane hadde fått kommentarane på sine tekster, gjorde dei ferdig teksten og hadde ein munnleg presentasjon. I norsk vart det gjennomført to omgangar med skrivning av korte

tekster, ein korttekst var heimearbeid og den andre vart skriven på skulen. Inntrykket er at arbeidet som vart gjort på skulen fungerte best.

Skriving av dei korte tekstene er ein prosess, og norsklærarane erfarer at arbeidsmåten/modellen har vore eit godt bidrag til norskfaget. Å skrive korte tekster er overkomeleg for elevane, og det kan vere ei god tilnærming, særleg for elevar som strevar med å skrive. Lærarane meiner at opplegget med at elevane kommenterer kvarandre sine tekster, og at dei må ta igjen eigen tekst etter å ha fått kommentarar, er ein svært god måte å lære på. Å ta igjen ein tekst i fleire omgangar er nyttig for elevane, både med tanke på form og rettskriving (det norskfaglege), men også for å få trening i å få fram hovudpoeng frå eit tema.

Lærarane trur at erfaringane frå å skrive korte tekster også er positivt for arbeid med lengre tekster. Å vere fokusert, velje ut hovudpoeng, ha eit kritisk blikk på kva som er bra og ikkje bra ved eit tekstutkast, og å kunne ta att og gjere ferdig ein tekst, er nyttig både når ein skriv korte og lange tekster: *“Det er god trening i å uttrykkje seg skriftleg. Viss ein trur at øving gjer meister, så er dette bra. Det handlar om skrivetrening”*. Kartlegginga blant elevane våren 2010, viste at mange elevar også hadde positive erfaringar med prosessorientert skiving (Bergem og Båtevik 2010). Nokre elevar sa det slik:

Det er veldig greitt med korte tekster for då må du tenke meir på kva du skal skrive.

Vi må setje oss veldig godt inn i stoffet for å klare å velje ut det som er aller viktigast å skrive om når det berre skal vere ein kort tekst. På den måten lærer vi nesten stoffet betre enn når vi skriv lange tekstar for då treng vi ikkje vere så kritiske til det vi skal skrive.

Skuleåret 2010-2011 har skiving av korte tekster vore kopla til norskfaget, men lærarane meiner at det er ein arbeidsmåte som truleg også vil eigne seg i andre fag, særleg engelsk.

Fagartikkel

Skriving av fagartikkel har vore gjort i eit samarbeid mellom faga norsk-historie og norsk-treningslære. Opplegget rundt den fagartikkelen inneheld desse elementa:

- Elevane får oppfrisking i oppgåveskriving, utforming av problemstillingar og kjeldebruk
- Elevane får eit tema og formulerer ei problemstilling
- Elevane skriv ein tekst på om lag 1500 ord (kjeldeliste kjem i tillegg)
- Norsklæraren vurderer dei norskfaglege sidene ved artikkelen og dei andre lærarane vurderer fagleg innhald, som fakta, forståing, formuleringsevne, bruk av terminologi og liknande

Til arbeidet med fagartikkel vart det laga ei rettleiing, som både elevar og lærarar kunne nytte. Rettleiinga handla om notatteknikk, om kjeldebruk, om å gjere ferdig ein tekst og om formulering av problemstillingar. Læreplanmåla i historie og treningslære låg til grunn for val av tema og problemstillingar for fagartiklane som vart skrivne skuleåret 2010-2011. Men lærarane presiserer at læreplanmåla er vide, og at det difor ikkje alltid er så lett å konkretisere. Lærarane vel tema, men har lagt vekt på at elevane sjølve skal kunne velje problemstilling, slik at dei får skrive om noko dei synest er interessant. Det kan vere god motivasjon med tanke på å få elevar til ta skrivinga på alvor, og erfaringa til lærarane er at det har fungert godt.

Både lærarar og elevar meiner det er ein fordel å slå saman oppgåveskriving i to fag i ei oppgåve. Det sparer elevane for arbeid, men på same tid kan det føre til at dei gjer ein større innsats i den eine oppgåva dei skal skrive. Ein lærar framhevar følgjande erfaring: *“Eg synest fagartiklane i mange tilfelle har skjerpaa elevane også når det gjeld å formide innhaldet i eit fag.”* Medan eit par elevar seier det slik (jf Bergem og Båtevik 2010):

Ok på den måten at vi slepp å skrive to tekster i to ulike fag, vi får samla det i ein tekst. Vi lærer å skrive rett i alle fag, ikkje berre i norsk.

Lærer betre norsk dersom ein også skriv det i andre fag.

Lærarane har inntrykk av at somme elevar synest arbeidet med fagartiklar har vore langdrygt arbeid, fordi dei gjerne vil gjere seg ferdige med ein tekst snarast råd. Men på same tid har ein slått to fluger i ein smekk og elevane har vore sparte for arbeid, og det poenget ser elevane også.

Å skrive fagartiklar har gitt elevane god trening både i skriving og bruk av kjelder. I dei tilfella elevane i tillegg har presentert arbeida sine, har dei fått god øving i munnleg framføring, og det kan kome godt med både i høgere utdanning og i arbeidslivet.

I samband med skriving av fagartiklane, har lærarane i historie og treningslære lagt vekt på at elevane skal få trening i kjeldebruk. Dei ønskjer at norsklæraren i endå større grad kunne gitt rettleiing til elevar og faglærarar om artikkelskriving. Somme lærarar gir uttrykk for at dei sjølve er usikre på den sjangeren.

Når ein skriv fagartiklar i fag som til dømes treningslære, må elevane bruke fagterminologi, og det kan vere ei utfordring å få gjort det på ein måte som gir gode formuleringar, variasjon i bruk av ord osv. I treningslære slit mange elevar med terminologien som vert brukt i nynorsk, og det kan gjere det vanskeleg å skrive gode tekster. Snøggleik og rørslelære er framande ord for elevane, i den forstand at det er ord dei sjølve aldri brukar.

Fagartiklane vart **vurderte** både av norsklærar og faglærar, og elevane fekk to vurderingar på èin og same artikkel. Ein karakter i norsk og ein karakter i historie eller treningslære. På historieprøver og andre skriftelege arbeid som skal vurderast i historie, vert det lagt vekt på fakta, forståing og formuleringsevne, ikkje på rettskriving. Men på dei tverrfaglege artiklane i norsk/historie og norsk/treningslære vert det altså gitt karakter både i norsk (rettskriving, setningsbygnad, variasjon osv) og historie eller treningslære.

Somme elevar nemner at det kan vere risikabelt når det skal gjevast karakterar i to fag på eitt og same arbeid, og fryktar at karakteren i eitt fag kan påverke karakteren i eit anna fag negativt (Bergem og Båtevik 2010). Erfaringa så langt er at dei fleste elevane får same karakter i norsk som i historie eller treningslære, og at karakterane vanlegvis ligg svært nær den dei elles har i faget. Skilnaden mellom karakterane i norsk og treningslære på ein fagartikkel er likevel noko større enn skilnaden mellom vurderingane som er gjorde på fagartikkel i norsk/historie. Skilnaden kjem til uttrykk ved at ein del elevar får betre karakter i treningslære enn i norsk på fagartikkelen.

Lærarane synest at arbeid med tekster som utgangspunkt for tverrfagleg samarbeid er nyttig både for elevar og lærarar. Skrivetrening er viktig i dei fleste faga. Lærarane er positive til at elevane får skrivetrening, men trekkjer fram ei utfordring: *“ Det er ei utfordring for oss lærarar å undervise i*

artikkelskriving, for det er mange vegar til ei god oppgåve”, og som nemnt tidlegare, er somme lærarar usikre på sjangeren. Faglærarane nemner elles hadde det vore ein fordel om dei kunne bruke mindre tid på å rettleie elevane i sjølve oppgåveskrivinga, og at dei såleis fekk meir tid på å gi innspel på det faglege innhaldet og på fakta, forståing og formuleringsevne.

Tryggare nynorskbrukarar, betre skrivarar?

Prosjektet *Med nynorsk til betre skriving – med skriving til betre læring* har som mål å gjere elevane til betre og tryggare nynorskbrukarar, betre og meir reflekterte skrivarar, og på denne måten oppnå auka læring hos elevane. Prosjektet er tenkt som ein arbeidsmåte som fungerer inn i den normale skulekvardagen. Det har såleis vore sentralt i prosjektet å kunne nå desse måla utan at det i seg sjølv auka skrivemengda og arbeidsmengda for elev og lærar.

Tryggare nynorskbrukarar?

Det første delen av målsetjinga i prosjektet rettar merksemda på elevane som nynorskbrukarar og behovet for å gjere dei tryggare i bruk av eiga målform.

Elevane ved Ulstein vidaregåande skule er jamt over nynorskbrukarar. Skulen rekrutterer i all hovudsak frå Søre Sunnmøre, der alle kommunane er nynorskkommunar. Norsklærarane ved Ulstein vidaregåande opplever også at det er aukande merksemd på nynorsk og nynorskopplæringa i grunnskulen i Ulstein, mellom anna gjennom vektlegging av innkjøp av nynorsk litteratur. I elevundersøkinga ved Ulstein vidaregåande skule våren 2010, var alle elevane som sende inn svar på det nettbaserte spørjeskjemaet nynorskbrukarar (i alt 75 prosent av elevane ved skulen) (Bergem og Båtevik 2010). Dette betyr likevel ikkje at det ikkje er utfordringar knytte til bruk av nynorsk i Ulstein og kringliggjande kommunar. Tilbakemeldingane frå lærarar og elevar viser at desse spenningane går langs to dimensjonar:

1. Bedriftene i området brukar i større grad bokmål enn andre lokale institusjonar. Sjølv om ikkje dette er gjennomgåande, og det også er gode døme på at bedrifter er medvitne nynorskbrukarar, kan val av bokmål blant enkelte bedrifter vere eit signal om kva som er relevant målform i privat næringsliv. I tillegg er det mange bedrifter i Ulstein og kringliggjande kommunar som er orienterte mot ein internasjonale marknad, der innslaget av arbeidskraft med utanlandsk bakgrunn også er stort. Dette gjer at engelsk har ein sterk posisjon som arbeidsspråk. Elevar på teknisk allmennfag (TAF) gav uttrykk for at dei opplevde at engelsk var dominerande som arbeids- og fagspråk i den delen av opplæringa som blir gitt i bedrift.
2. Det er også elevar som har opplevd at eigne foreldre har gått over til å bruke bokmål, gjerne fordi dette blir brukt i bedriftene der dei arbeider.

I tillegg opplever norsklærarane at det kan det vere ei utfordring, i alle fall for enkelte elevane, at dei i liten grad praktiserer bruk av nynorsk som skriftspråk på fritida. Nye medium, som ofte utgjer ein hovudarena for å uttrykke seg skriftleg, er i liten grad arena for bruk av nynorsk. Med eit lite unntak for e-postar, stadfestar elevane ved Ulstein vidaregåande skule at det er slik (Bergem og Båtevik 2010, 14). Det betyr at mykje av skivinga dei praktiserer på fritida er prega av dialekt, ikkje nynorsk. Elevane har såleis eit uformelt skriftspråk i fritida som skil seg frå det dei brukar i skulekvardagen.

På spørsmål om det er viktig å skrive nynorsk, gir fleirtalet av elevane uttrykk for at det er viktig å skrive nynorsk. Om lag tre av fire elevar er positive til å skrive nynorsk (Bergem og Båtevik 2010, 16). I intervju med ei gruppe elevar kom følgjande synspunkt fram: *“Vi snakkar nynorsk og då er det greitt for oss å skrive det. Vi skriv nynorsk på skulen i alle fall. Formelle brev kan hende vert på bokmål, og så dei som brukar bokmål sjølve.”*

Det er likevel ei gruppe av elevane som, sjølv om dei brukar nynorsk no, gir klart uttrykk for at det ikkje er viktig for dei å bruke nynorsk. Dette er i større grad tilfelle blant elevar som går på tekniske allmennfag og idrett, enn dei som går studieførebuande. Lærarane opplever også at elevar som slit fagleg, i større grad enn andre er negative til å bruke nynorsk.

Ei utfordring for mange elevar er når ein skal kombinere fagspråk og nynorsk. Utfordringa er ofte større i fag som til dømes idrettslære eller tekniske fag, samanlikna med klassiske skulefag som historie. Dette handlar mellom anna om i kva grad faglitteraturen er tilgjengeleg på nynorsk. Er det mangel på faglitteratur på nynorsk, er det heller ikkje utvikla og innarbeidd nynorske omgrep og fagtermar som elevane kan bruke. På idrettsfag har elevane ved Ulstein vidaregåande skule opplevd at bøkene ikkje har vore tilgjengelege på nynorsk, slik at dei har kjøpt bokmålsutgåver. I andre tilfelle har bøkene på nynorsk vore prega av dårleg omsetjingar. Ein har til dømes opplevd at det har vore brukt omgrep som korkje elev eller lærar har noko forhold til. Dette blir ekstra utfordrande dersom lærarane sjølve ikkje har nynorsk som hovudmål. I slike tilfelle er læraren prisgitt at faglitteraturen brukar gode omgrep som elevane kan ta med seg i eiga skrivning.

Det sentrale spørsmålet er om ein gjennom prosjektet kan gjere elevane så trygge i nynorsk, at dei kan ta med seg nynorsk i fagskriving også når dei er ferdige med vidaregåande. Det er vanskeleg å seie klart om ein har nådd eit slikt mål. Det er fleire grunnar til det. Prosjektet har ikkje gått så lenge at ein kan måle slike effektar. Det vil også vere vanskeleg å isolere faktorar knytte til eit prosjekt som dette jamført med andre faktorar som påverkar både haldningar til og bruk av nynorsk som skriftspråk.

Sett frå lærarhald, er det likevel klart at ein gjennom i prosjektet *Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring* har fått retta merksemd mot nynorsk som skriftspråk generelt og i fagskriving spesielt. Som nynorskskule gir norsklærarane uttrykk for at dei alltid legg særleg vekt på det å bruke nynorsk skriftspråk og språkbruk i det heile. Gjennom prosjektet har det vore forsterka. Bruk av nynorsk har vore tema i fellesøktene elevane har delteke på som ein del av prosjektet. Det har mellom anna vore sett søkjelys på feil som nynorskbrukarar ofte gjer når dei skriv. Overfor elevane er det lagt særleg vekt på bruk av nynorsk som fagspråk. Samtidig har det å vektlegge nynorsk som fagspråk vore ein grunnleggande premiss for arbeidet som har vore gjort.

Om arbeidet har gjort elevane tryggare i bruk av nynorsk, synest lærarane det er vanskeleg å seie noko eksakt om. Lærarane har håp om å sjå resultat av arbeidet når elevane har gjennomført eksamen. Generelt opplever norsklærarane at elevane jamt over er positive til å bruke nynorsk, samtidig som dei trur at den måten ein har arbeidd på i prosjektet styrkjer denne haldninga. Resultatet vert vonleg at fleire kan føle seg trygge når dei tek med seg språket vidare i høgskule- og universitetssystemet.

Prosjektet handlar i stor grad om fagskriving, det å formidle fagleg innhald til eit større publikum. Slik formidling har form av korte tekstar der fagstoffet må forenklast, og lengre fagartiklar der ein gjere breiare greie for eit tema. Sjølv om nynorskdimensjonen er ein viktig del av prosjektet, kan den ha overføringsverdi til andre språk og målformer. Ein av norsklærarane poengterte nettopp det, ved å seie at dette var eit opplegg som ho godt kunne tenke seg også ville fungere godt i engelskfaget. Men då snakkar ein om dei meir tekniske sidene ved det å skrive, ikkje det å styrke nynorsk ved å gjere elevane tryggare i bruk av eige skriftspråk som fagspråk.

Når det gjeld språkleg utvikling og bruk av nynorsk fagspråk er ei av utfordringane at kjeldene som blir brukte ikkje er på nynorsk. Som nynorskbrukar vert ein avhengig av å bruke eit fagspråk der sentrale omgrep i utgangspunktet anten er formulerte på bokmål eller på engelsk. Når meir enn ein av fire elevar ved Ulstein vidaregåande skule ikkje trur, eller ikkje veit om dei kjem til å bruke nynorsk i studiesamanheng og endå fleire er usikre på dei kjem til å bruke nynorsk i arbeidslivet, handlar det mellom anna om kor trygge ein er som nynorskbrukar i slike samanhengar. Dette var i alle fall vurderinga elevane gav uttrykk for, medan dei gjekk andre året på vidaregåande (Bergem og Båtevik 2010).

Den store testen relatert til i kva grad elevane er blitt tryggare i nynorsk, vil kome når dei går over til høgskular, universitet eller arbeidsliv. Så langt kan ein slå fast at faglærarar ser eit potensial for ein slik effekt. Lærarane opplever at elevane er blitt tryggare på oppgåveskriving og det å bruke nynorsk i fagskriving. Dermed tenkjer dei seg at overgangen til høgare utdanning blir mindre. Elevane har med seg ein ballast fordi dei har erfart at det let seg gjere å formidle fagstoff på nynorsk. Dei har også lært seg ein måte å arbeide med fagstoff på som liknar den dei møter ved høgskular og universitet. Dermed kan ein tenkje seg at dei blir tryggare, rett og slett fordi det er same måten å jobbe på. Slik sett kan også overgangen frå å bruke nynorsk fagspråk når ein går frå det eine utdanningsnivået til det andre opplevast enklare.

Betre og meir reflekterte skrivarar?

Kor trygge er elevane på eigen språkbruk? Eit svar ligg i oppleving av eiga meistring. Ut frå det elevane ved Ulstein vidaregåande skule gav uttrykk for når dei var komne vel halvvegs i vidaregåande opplæring, opplever dei jamt over at dei meistrar nynorsk rettskriving godt (Bergem og Båtevik 2010, 12). Det er rett nok litt forskjell mellom elevar som tek studieførebuande fag og dei som tek teknisk allmenne fag eller idrettsfag, ved at nokre fleire frå den første gruppa opplever slik meistring samanlikna med den andre gruppa.

Meistring handlar også om å utvikle ferdigheiter knytte til det å skrive ulike fagtekstar, noko som er ein sentral del av prosjektet *Med nynorsk til betre skriving – med skriving til betre læring*. Gjennom dei erfaringane lærarane har gjort etter at elevane gjennom to år har arbeidd med fire korte og to lange fagtekster, viser både norsklærarane og faglærarane til positive erfaringar.

I arbeidet med **korttekstane** har vore organisert på følgjande måte har elevane vore delt inn i grupper på tre, der medelevar gir respons på tekstane undervegs (jf nærare omtale av korttekstane over). Det å bruke **respons frå medelevarane** blir sett på nyttig i arbeidet med korttekstene. Elevane har arbeidd godt med desse tekstene og fått respons på eiga skriving på ein annan måte enn dei er vane med elles. Elevane har fått konkrete hint om kva dei måtte endre på før endeleg innlevering. Det er også ei erfaring at medelevarane har vore flinke til å gi slik respons. Dei kan på ein konstruktiv

måte seie til kvarandre at det hadde vore betre om vedkomande gjorde sånn eller slik. Erfaringane til lærarane er at det er viktig at denne responsen kjem frå medelevar. Meldingane når rett og slett lettare fram når dei kjem frå medelevar, og ikkje frå læraren. Det kan til dømes skje ved at dei to kommentatorane ber eleven, som har ein korttekst til vurdering, om å slå opp i ordlista for å sjekke ut konkrete ord. Dette er noko lærarane sjølve ofte legg vekt på og vil at elevane skal gjere meir av. At meldinga kjem frå ein medelev har likevel ofte større gjennomslagskraft, noko lærarane har erfart i konkrete situasjonar.

Korte tekstar gjer arbeidet meir overkomeleg for dei som ikkje er så glade i å skrive. Elevane opplever at det med enkle grep går an å skrive ein tekst som formidlar eit fagleg innhald. Det gir god skrivetrening og er ein klar fordel for dei som ikkje er så glade i å skrive. Slik sett har prosjektet særleg relevans i idrettsfag og tekniske allmennfag, fordi elevane i desse klassane jamt over i mindre grad enn elevane på studieførebuande fag likar å skrive i skulesamanheng (Bergem og Båtevik 2010). Når elevane blir kjende med måten å arbeide på, opplever lærarane at det går lettare å skrive også for dei elevane som i utgangspunktet ikkje er så glade i det.

Lærarar har også erfart tydeleg forskjell hos elevar som følgde undervisninga ved skulen som andreklassingar, og elevane som kom tilbake etter å ha vore utvekslingslevar same året. Dette gjeld både med omsyn til kor medvetne elevane har vore på korleis ein skal skrive slike tekstar og korleis ein skal gi respons på det andre har skrive.

Skriftleg formidling er vesentleg også i andre fag enn norsk. Erfaringane lærarar i fag som historie og treningslære har gjort seg, peikar i retning av at elevane har hatt stor nytte av å jobbe med tekstane. Det kjem også til uttrykk ved å at somme elevar har gått opp i karakter når dei har arbeidd med korttekstane. Dei er ei klar oppleving av elevane har utvikla seg, at dei har vorte tryggare og gladare i å skrive korttekstar.

Når det gjeld dei lengre **fagartiklane**, som elevane har skrive, har gjennomføringa variert litt frå fag til fag, og for så vidt frå lærar til lærar. Ein tredjeklasse som gjennomførte opplegget i historie følgde dette opplegget: Utgangspunktet var at elevane fekk vere med å velje ut eit av dei hovudområda som var tema tredje året. Valet fall på andre verdskrig i Noreg. På bakgrunn av dette utforma den aktuelle læraren i alt fjorten ulike problemstillingar, basert på temaet. Elevane skulle skrive ein artikkel (langtekst) på grunnlag av ei av desse problemstillingane. Dei fleste fekk skrive om det temaet dei ønskte å skrive om, noko som var tenkt som ein eigen motivasjonsfaktor. Arbeidet vart organisert som ein kombinasjon av skule- og heimearbeid, der elevane fekk bruke historietimar for å kome i gang. Her fekk dei mellom anna hjelp til å finne stoff. Det var såleis sett av fire timar undervisningstid til konkret jobbing med oppgåva. Det vart også lagt føringar med tanke på kva ein skulle leggje vekt på. Her var bruk av kjelder og tilvising trekt fram som viktig. Det vart også understreka at arbeidet skulle ende ut i ein forseggjort og gjennomarbeidd artikkel. Opplegget vart gjennomført etter same hovudmal i andre klassar også, men det har også vore rom for tilpassingar i fag og etter lærarane sine ønske. Elevane på teknisk allmennfag hadde til dømes eit opplegg der ein fritt kunne velje oppgåve i det aktuelle faget, medan idrettselevane skulle skrive med utgangspunkt i eit bestemt emne i treningslære. Den konkrete problemstillinga var derimot ikkje gitt i idrettsfag, noko som gjorde at idrettselevane måtte utvikle denne sjølve.

Lærarane ser fleire positive sider ved arbeidsmåten som ligg i prosjektet *Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring*. For det første blir det i liten grad ekstraarbeid for lærarane, og det vert eigentleg **mindre arbeid** for elevane totalt sett. Samtidig kan ein legge meir arbeid ned i ei oppgåva enn kva som ville ha vore tilfelle om ein skulle levere eitt arbeid i norsk og eitt i til dømes treningslære. Elevane får gjort to fag samtidig. Det blir heller ikkje opplevd at det å vektlegge skrivning såpass mykje som ein gjer ved denne måten å jobbe på, tek merksemda vekk frå det faglege.

For det andre gir det **god skrivetrening**. Erfaringane lærarane har gjort seg, både med eigne elevar og som sensor for andre, er at behovet for skrivetrening er stort. Det er mange elevar som slit med å få uttrykt den kunnskapen dei har på grunn av dårleg språk, manglande formuleringsevne og vanskar for å halde seg til tema. Sjølv om elevane primært skal vurderast ut frå fagkunnskapen og ikkje ut frå meir skrivetekniske og språklege ferdigheiter, er ein avhengig av god formidlingsevne for å nå fram til lesaren.

Elevane lærer seg også å **bruke kjelder** på ein meir aktiv måte enn elles. I historiefaget blir til dømes kjeldene ikkje aktivert på same måte i arbeidet med faget elles. Gjennom skrivearbeidet som ligg inne i prosjektet *Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring*, får elevane brukt kjeldene på ein meir sjølvstendig måte. Det blir også understreka at arbeidsmåten gjer at elevane i større grad kan **reflektere** rundt dei tema dei arbeider med. Det gir meir **sjølvstendig arbeid**, der den enkelte må gjere avgrensingar og velje ut det stoffet han eller ho synest er viktig. Arbeidsmåten krev at elevane sjølve må ta stilling til og vurdere dei kjeldene som blir brukte. Det er også registrert at den måten som ein arbeider på i prosjektet, mellom anna med tanke på det å bruke ulike kjelder, også er nyttig når elevane lagar munnlege presentasjonar.

Det er også teikn til at **motivasjonen** er større i arbeidet med korttekster og lengre fagartiklar, enn kva som kan vere tilfelle i oppgåver som blir gitt i norskundervisninga elles. Opning for å kunne velje tema eller problemstilling medverkar til det. At oppgåvene er knytte til fagområde som inngår i eige studieprogram kan fungere i same retning. Motivasjonen kan også auke gjennom at det blir sett av god tid til å arbeide med artikkelen. I staden for å skrive to halvgode oppgåver, opplever lærarar at elevane får høve til å skrive ei oppgåve som er meir gjennomarbeidd, og der sluttresultatet blir betre enn det ville ha vorte elles.

Lærarane understreker mellom anna at det er viktig at elevane lærer seg at **skrivning er ein prosess**, der elevane skal lære seg å bruke god tid på ei oppgåve. Det største problemet for elevane, slik lærarane ser det, er å kome i gang med skrivninga. Berre dei beste kjem i gang av seg sjølve. Her treng mange meir trening, noko dei får gjennom arbeidsmåten det er lagt opp til i prosjektet *Med nynorsk til betre skrivning – med skrivning til betre læring*. Å utvikle oppgåvene frå eit førsteutkast og vidare kan også vere ei utfordring. I opplegget slik det er no, har elevane betre tid. Det å utvikle ein tekst blir då ein del av ein lenger prosess. Det sikrar i større grad framdrifta i arbeidet, enn kva som kunne vore tilfellet elles.

Frå lærarhald opplever ein at elevane synest det var kjekt å jobbe med faget på denne måten, at det blir mindre oppgull og elevane får roe seg ned når dei skal skrive oppgåvene. Arbeidsmåten blir også vurdert som ei viktig **førebuing til høgare utdanning**. For dei fleste vil det å skrive fagtekstar i ei aller anna form, noko dei ikkje kjem utanom når dei skal vidare i skulesystemet eller i arbeidslivet.

Faglærarar som sjølve ikkje underviser i norsk, har hatt got **nytte av å kunne samarbeide** med norsklærarane. Gjennom eit slikt samarbeid, kan dei dra nytte av den fagkompetansen norsklærarane har og ta den med seg når elevane skal rettleiast i oppgåveskriving.

Samla sett blir arbeidsmåten vurdert som godt eigna i dei faga der den har vore prøvd ut. Dermed er dette ei ordning som lærarane også godt kan tenkje seg skal halde fram med.

Realitet er at enkelte elevar taper ein karakter i fag, på grunn av dårleg språk, struktur osv. Så slik sett har dette ei reell betyding. Derfor er det viktig å jobbe på denne måten. Så lenge det kjem elevane til gode, ser eg som lærarar nytten av det. Elles hadde eg som lærarar aldri gått inn på ei slik ordning.

Lærarane som blei intervjuja såg også føre seg at arbeidsmåten vil kunne vere nyttig i fleire fag. Ein del føresetnader må likevel vere på plass. For det første bør elevane vere komne over det grunnleggande nivået i faget. Første året elevane har treningslære, handlar dette faget til dømes meir om pugging og det å få inn grunnleggande kunnskap. Andre året er det naturleg å nærme seg stoffet på ein annan måte, gjennom å utvikle tekstar. Tredje året er det nettopp det å reflektere og formidle stoffet som står sentralt. Det er også ein arbeidsmåte som er best tilpassa større fag, der ein har tid til å jobbe meir med stoffet. Slik sett er det skilnad på om det er eit fag der ein berre har to timar per veke til disposisjon, samanlikna med fag der ein har fem timar.

Lærarane understrekar i tillegg at det å arbeide med fagtekstar i seg sjølv ikkje er nokon ny måte å arbeide på. I skriftlege fag er det vanleg. Det er likevel element i opplegget som gjer at ein arbeider meir systematisk både med innhald og formidling, slik at utbyttet blir større for elev og lærar.

Betre karakterar?

På spørsmålet om arbeid knytt til prosjektet *Med nynorsk til betre skriving, med skriving til betre læring* resulterer i betre karakterar for elevane, er det sjølv sagt vanskeleg å gi noko bestemt svar. Det er fleire forhold som påverkar karakterane. Det kan såleis vere vanskeleg å vurdere eitt kull opp mot eit anna. I tillegg kjenner ein i skrivande stund ikkje til eksamensresultata til dei elevane som har følgd opplegget.

Undervegs i prosjektet har elevane, som alt nemnt, fått to separate karakterar på oppgåvene dei har levert inn, ein norsk karakter og ein i det aktuelle faget. Elevane har såleis fått to individuelle tilbakemeldingar, og lærarane har ikkje samordna karaktersettjing. Når karakterane og vurderingane blir samanlikna i ettertid, viser desse seg ofte å vere like i dei to faga og sjeldan meir enn ein karakter i forskjell. Dersom det er snakk om ei oppgåve i historie, er det den historiefaglege forståinga som skal vurderast. For å få fram denne forståinga, er det likevel viktig at elevane kan byggje opp oppgåva og formulere seg godt, noko som gjer at betre skriving også kan gi betre karakter. Det er nettopp dette som gjer at *Med nynorsk til betre skriving, med skriving til betre læring*, kan gjere det lettare gjennom skriving å formidle kva ein faktisk har lært.

Avslutning

Lærarane ved Ulstein vidaregåande skule har gode erfaringar med prosjektet *Med nynorsk til betre skriving – med skriving til betre læring*. Prosjektet har medverka til at elevane har fått meir trening i og erfaring med skriving, både i form av korte tekster og lengre tekster. Det

har gitt skrivetrening, som er gjennomført på ein måte som også ser ut til å ha gitt betre forståing for det faglege innhaldet som skal formidlast i tekstane. Betre samarbeid mellom norsklærarar og mellom norsklærarar og andre lærarar har også vore ein effekt av prosjektet. At prosjektet har lagt vekt på bruk av nynorsk i fagtekster, har gjort elevane tryggare og meir medvitne på å bruke nynorsk som skriftspråk. Modellen, som er prøvd ut i prosjektet, ser ut til å ha gjort elevane meir medvitne om at nynorsk kan brukast i andre fag enn norsk. Gjennom å gi elevane eit betre grunnlag for å bruke nynorsk når ein skal skrive tekstar i ulike fag, har ein også styrka føresetnadane for at fleire vil bruke nynorsk som skriftspråk når dei tek til i høgere utdanning.

Referansar

Bergem, R og Båtevik, F.O. (2010): *Med nynorsk til betre skiving – med skiving til betre læring. Ei kartlegging ved Ulstein vidaregåande skule*. Rapport nr 6, Møreforsking Volda og Høgskulen i Volda.

Prosjektnotat 2010, Ulstein vidaregåande skule (Odd Goksøyr)

Vedlegg

Vedlegg 1

Med nynorsk til betre skiving – med skiving til betre læring

Intervjuguide – lærarar ved Ulstein vidaregåande skule, juni 2011

Innleiing med eit generelt spørsmål om erfaringar med modellen/arbeidsmåten

A. Erfaringar med den praktiske gjennomføringa

1. Korleis har opplegget vore planlagt i byrjinga av skuleåret og undervegs?
 - Korleis har leiinga ved skulen vore integrert i prosjektet?
2. Korleis har det vore lagt til rette for samarbeid mellom lærarar?
 - Er prosjektet kjent blant alle lærarane ved skulen?
3. Kva omfang har opplegget/prosjektet hatt? Meirarbeid eller ein 'integrert' arbeidsmåte?
4. Har opplegget vore nyttig? Kvifor/kvifor ikkje?

B. Erfaringar med det faglege innhaldet i prosjektet/modellen

1. I kva grad og på kva måtar har opplegget påverka dykkar arbeid med faget?
 - Korleis reagerer elevane på å ha skriveopplæring i andre fag enn norsk?
2. Kva vurderingar er gjorde når det gjeld å finne fram til kva tema/emne som eignar seg for tverrfagleg skiving?
3. Læreplanane som utgangspunkt: I kva grad har opplegget vore 'greitt' å tilpasse læreplanane? Kvifor/kvifor ikkje?
4. Korleis har arbeidsmåten påverka elevane fagleg: Norsk, historie, treningslære? Slik lærarane vurderer det.
5. Kva er erfaringane med 'tverrfagleg' vurdering av elevarbeid?
6. Vil de halde fram med å bruke tverrfagleg skiving? Kvifor/kvifor ikkje?
7. Kva er erfaringane med denne modellen/opplegget samanlikna med andre liknande prosjekt?

C. Spørsmål knytte til måla for prosjektet (meir fokus på vurdering av nytte for elevane)

1. **Modellen har som mål å leggje til rette for å gjere elevane tryggare på eigen bruk av nynorsk:**
 - I kva grad har modellen fungert med tanke på eit slikt mål?
 - I kva grad kan ein sjå at denne måten å arbeide på har påverka haldingar til bruk av nynorsk? Eventuelt: på kva måte?

- I kva grad kan ein sjå at denne måten å arbeide på har påverka meistringa av nynorsk? Eventuelt: på kva måte?
- I kva grad kan ein sjå at denne måten å arbeide på har påverka språkleg utvikling og meistring meir allment? Eventuelt: på kva måte?

2. Det andre hovudmålet med modellen er at elevane skal reflektere rundt det dei sjølve og det andre skriv:

- I kva grad har modellen fungert med tanke på dette målet?
- Kvar ligg eventuelt nytten ved at elevane, gjennom denne måten å arbeide på, har reflektert over eigne tekstar?
- Kva er eventuelt nytten ved at elevane, gjennom denne måten å arbeide på, har reflektert over tekstane andre skriv?
- I kva grad opplever de at denne måten å arbeide på har påverka haldingane blant elevane til det å skrive ulike typar tekstar?

3. Om bruk av korte og lange tekstar: Korleis fungerer opplegget med bruk av korte tekstar med tanke på:

- Språkleg utvikling – både nynorsk og språkbruk allment?
- Fagleg utvikling – auka forståing for dei konkrete faga?
- Utvikling av evna til skriftleg formidling av fagleg stoff?

Kva erfaringane når det gjeld lengre tekstar? Liknande erfaringar, eller andre erfaringar?

4. I undersøkinga frå i fjor såg vi at elevane på studieførebuande fag i større grad enn i andre fag likar å skrive ulike typar tekstar:

- Har modellen vore særleg utfordrande å bruke overfor TAF- og idrettselevane? Eventuelt kvifor?
- Har modellen gitt særleg effekt blant TAF- og idrettselevane?

5. Enkelte elevar var opptekne av at karakteren i andre fag i for stor grad blei påverka av kor 'flink' ein var i norsk. I kva grad opplever de dette som:

- Ei utfordring?
- Ein fordel?

Eventuelt:

Korleis opplever de styrkeforholdet mellom nynorsk og bokmål blant elevane i deira kvardag? Om nynorsk og bokmål i Ulstein (Korleis arbeider de med skriving som grunnleggjande ferdigheit utanom i dette prosjektet?)